

Innhold

Forord – 8. utgave	9
Kapittel 1 Økonomi og bedrift	
1.1 Bokens organisering	12
1.2 Det økonomiske fagområdet	14
1.3 To grunnleggende forutsetninger i økonomisk teori	19
1.4 Alternativkostnaden	23
1.5 De bedriftsøkonomiske hoveddisipliner	24
1.6 Organisasjoner	29
1.7 Industribedriften	31
1.8 Den tjenesteytende virksomhet	31
1.9 Handelsbedriften	32
1.10 Bedrift, virksomhet og foretak	32
1.11 En oversikt over ulike uttrykk og begreper som er drøftet i kapitlet	33
Kapittel 2 Verdiskapning, mål og beslutninger	
2.1 Strategi og verdiskapning	37
2.2 Verdiskapning i det offentlige	41
2.3 Mål, valg og beslutninger	42
2.4 Bedrifters økonomiske målsetting	45
2.5 Mål i offentlig virksomhet	48
2.6 Et globalt marked	50
2.7 Muliggjørende teknologier	51
2.8 Den datadrevne teknologien – digitaliseringen	52
2.9 Valg av selskapsform	54
2.10 Konsern	60
2.11 Flernasjonale selskaper	62
2.12 En oversikt over ulike uttrykk og begreper som er drøftet i kapitlet	62
Kapittel 3 Styring, digitalisering, bærekraft og etikk	
3.1 Økonomistyringssystemet	65
3.2 Informasjonssystemene og digitaliseringen av interne arbeidsprosesser og aktiviteter	66
3.3 Bedriftens styringsløyfe	70
3.4 Innovasjon og entreprenørskap	70
3.5 Bærekraft	72
3.6 Samfunnsansvar	77
3.7 Etikk	80
3.8 Arbeidsmiljøloven	82
3.9 Historien om en bedrift: SMåFOLK	83
3.10 Hva kan oppstarten av SMåFOLK lære oss?	85
3.11 Risiko og avkastning	86
3.12 En oversikt over ulike uttrykk og begreper som er drøftet i kapitlet	87

Kapittel 4 Bedriftens kostnader

4.1	Hva er kostnader?	89
4.2	Tidsavgrensninger (periodisering)	90
4.3	Kostnadsgruppering	94
4.4	Varekostnader	95
4.5	Lønnskostnader	97
4.6	Driftskostnader og salgs- og administrative kostnader	105
4.7	Avskrivninger – metoder	105
4.8	Avskrivninger med utrangeringsverdi (restverdi)	111
4.9	Saldoavskrivninger og saldo grupper	112
4.10	Finanskostnader	113
4.11	Kalkulatoriske kostnader	113
4.12	Merverdiavgift (moms)	116
4.13	En oversikt over ulike uttrykk og begreper som er drøftet i kapitlet	118

Kapittel 5 Kostnadsforløp og kostnadsstruktur

5.1	Kostnader og aktivitetsnivå	121
5.2	Faste kostnader	122
5.3	Variable kostnader	124
5.4	Bedriftens totale kostnader	127
5.5	Grensekostnader	128
5.6	Matematisk beskrivelse av kostnadsfunksjoner	134
5.7	Det relevante kapasitetsintervallet	136
5.8	Flere kostnadsbegreper	137
5.9	Behovet for enhetskostnader	139
5.10	Kostnadsstruktur i nettselskaper	140
5.11	Stordriftsfordeler	141
5.12	Alternativkostnaden	142
5.13	En oversikt over ulike uttrykk og begreper som er drøftet i kapitlet	145

Kapittel 6 Inntektsdannelsen og konkurranseformer

6.1	Behov, ønsker og etterspørsel	149
6.2	Konkurranseformer og markeder	150
6.3	Teknologien som konkurransekraft	155
6.4	Markedsføringsbegrepet	156
6.5	Markedsføringens arbeidsbetingelser	157
6.6	Bedriftens konkurransemidler	158
6.7	Produktet	158
6.8	Pris	159
6.9	Plass (distribusjon)	166
6.10	Påvirkning	167
6.11	En oversikt over ulike uttrykk og begreper som er drøftet i kapitlet	169

Kapittel 7 Inntekter, kostnader og resultat – modeller

7.1	Grenseinntektsbegrepet og profittmaksimering	173
7.2	Pris- og mengdetilpasning ved monopol – grafisk metode	175
7.3	Pris- og mengdetilpasning ved monopol – et matematisk eksempel	182

7.4	Sammenhengen mellom pris, grenseinntekt, priselastisitet og totale inntekter i et monopolistisk marked.	182
7.5	Mengdetilpasning i et marked med fullkommen konkurranse – grafisk metode.	184
7.6	Mengdetilpasning under fullkommen konkurranse – et matematisk eksempel	186
7.7	Prisdifferensiering	187
7.8	Optimal tilpasning med konstant variabel enhetskostnad.	192
7.9	En oversikt over ulike uttrykk og begreper som er drøftet i kapitlet	193

Kapittel 8 Produktkalkulasjon. Prinsipper og metoder

8.1	Direkte og indirekte kostnader.	197
8.2	Forkalkyler og etterkalkyler	199
8.3	Selvkostprinsippet	199
8.4	Divisjonskalkulasjon	201
8.5	Ekvivalenskalkulasjon	202
8.6	Tilleggskalkulasjon etter selvkostprinsippet	204
8.7	Eksempel på tilleggskalkulasjon etter selvkostprinsippet i industribedriften	208
8.8	Bidragsprinsippet.	211
8.9	Tilleggskalkulasjon etter bidragsprinsippet.	213
8.10	Bidragskalkulasjon eller selvkostkalkulasjon?	216
8.11	Kalkyleobjekt.	217
8.12	Eksempler på virksomhetstyper og kalkulasjonsmetoder.	218
8.13	En oversikt over ulike uttrykk og begreper som er drøftet i dette kapitlet.	218

Kapittel 9 Kostnadsfordelingen

9.1	Generelt om kostnadsfordelingen.	223
9.2	Registrering av de direkte kostnader.	224
9.3	Registrering av de indirekte kostnader	225
9.4	Kostnadsgrupper	227
9.5	Kostnadsfordelingen til kostnadsgrupper	228
9.6	Kostnadsfordelingen på produktene.	235
9.7	Kostnadsfordelingen ved bidragskalkulasjon.	237
9.8	Aktivitetsbasert kalkulasjon (ABC).	237
9.9	En oversikt over ulike uttrykk og kostnadsbegreper som er drøftet i kapitlet	238

Kapittel 10 Kalkulasjon i industribedriften

10.1	Industribedriften	241
10.2	Krav til kalkulasjonsmetodene i industribedriften	244
10.3	Kostnadsdokumentasjon	245
10.4	Mer om kostnadsdokumentasjon av vareforbruket.	247
10.5	Eksempel – utarbeidelse av kalkyle basert på tilleggskalkulasjon	249
10.6	En oversikt over ulike uttrykk og begreper som er drøftet i kapitlet	254

Kapittel 11 Kalkulasjon i tjenesteytende virksomheter

11.1	Den tjenesteytende bedriften	257
11.2	Krav til kalkulasjonsmetodene i tjenesteytende virksomheter	260
11.3	Eksempel – utarbeidelse av faktureringsgrunnlag i et revisjonsselskap . . .	261
11.4	Mål for kapasitet	262
11.5	Eksempel – utarbeidelse av timekalkyle basert på salgbar tid	263
11.6	Kostnadsdokumentasjon i en tjenesteytende bedrift	265
11.7	Offentlig tjenesteproduksjon	266
11.8	Kalkulasjon i offentlig tjenesteproduksjon	268

Kapittel 12 Kalkulasjon i handelsbedrifter

12.1	Handelsbedriften	275
12.2	Kalkulasjonsgrunnlaget og avansen	279
12.3	Bruttoavansen	280
12.4	Bruttofortjenesten	281
12.5	Bruttofortjeneste og dekningsbidrag	282
12.6	E-handelsbedrifter og kalkulasjon	283
12.7	En oversikt over ulike uttrykk og begreper som er drøftet i kapitlet	286

Kapittel 13 Resultatberegning og beholdningsendringer

13.1	Verdiskapningen og inntektsbegrepet	289
13.2	Resultatberegningen	290
13.3	Beholdningsendringer – selvkostprinsippet	294
13.4	Beholdningsendringer – bidragsprinsippet	296
13.5	Sammenligning av resultatene etter selvkostprinsippet og bidragsprinsippet	298
13.6	Produktkostnadene for Varer i arbeid og Ferdigvarer	299
13.7	Produktkostnader for Varer i arbeid – divisjons-/ekvivalenskalkulasjon og tilleggskalkulasjon	302
13.8	Produktkostnader for Varer i arbeid i divisjons-/ekvivalenskalkulasjon og tilleggskalkulasjon	303
13.9	En oversikt over ulike uttrykk og begreper som er drøftet i kapitlet	303

Kapittel 14 Driftsbudsjettering og driftsregnskapet basert på normalkalkulasjon

14.1	Driftsbudsjettering	307
14.2	Forkalkyler i divisjons- og ekvivalenskalkulasjon	310
14.3	Forkalkyler i tilleggskalkulasjon	311
14.4	Normalkostregnskapet	313
14.5	Normalkostregnskapet etter selvkostprinsippet	316
14.6	Avviksanalyse ved selvkost	321
14.7	Normalkostregnskapet etter bidragsprinsippet	329
14.8	Dekningsdifferansene i bidragsregnskapet	331
14.9	Resultatsammenhengen selvkost- og bidragsregnskapet	331
14.10	Nærmere om årsakene til volum- og forbruksavvik	332
14.11	Normalkostregnskapet på Excel	333
14.12	En oversikt over viktige uttrykk og begreper i kapitlet	333

Kapittel 15 Kostnad – resultat – volumanalyse

15.1	Grunnleggende om KRV-analyser	337
15.2	Eksempler med KRV-analyser	340
15.3	Nullpunktsanalyse i en vareproduksjon	343
15.4	Nullpunktsanalyse i flervarebedrifter	348
15.5	Nullpunktsanalyse i handelsbedrifter	351
15.6	Målsatte driftsinntekter	352
15.7	Konsekvensene av endret produktmiks.	352
15.8	Kostnadsstruktur og overskuddsstabilitet	354
15.9	Driftsgiring	356
15.10	Trend mot mer faste kostnader.	357
15.11	Begrensede forutsetninger ved bruk av KRV- og nullpunktsanalyser . . .	358
15.12	Et eksempel på bruk av nullpunktsanalyse i en handelsbedrift	359
15.13	En oversikt over ulike uttrykk og begreper som er drøftet i kapitlet	360

Kapittel 16 Produktvalg

16.1	Bedriften har ledig produksjonskapasitet	363
16.2	Innskrenkninger.	364
16.3	Produktvalg når det eksisterer én falskehals	366
16.4	Produktvalg når det samtidig eksisterer flere flaskehals	369
16.5	Skyggepriser.	374
16.6	Løsning av lineære programmeringsproblemer ved hjelp av Excel.	376
16.7	En oversikt over ulike uttrykk og begreper som er drøftet i kapitlet	378

Kapittel 17 Investeringsanalyse

17.1	Investerings typer	381
17.2	Investeringsprosessen	382
17.3	Investeringsprosjektets kontantstrøm	384
17.4	Investeringsprosjektets økonomiske levetid	385
17.5	Nærmere om investeringsprosjektets kontantstrømmer	386
17.6	Andre forhold som påvirker kontantstrømmene positivt	388
17.7	Eksempler på budsjettering av kontantstrøm	389
17.8	Tilbakebetalingsmetoden (pay back-metoden)	391
17.9	Pengenes tidsverdi (finansmatematikk).	392
17.10	Lønnsomhetsberegninger ved hjelp av diskonterte kontantstrømmer – kalkulasjonsrenten	398
17.11	Nåverdimetoden	398
17.12	Internrentemetoden	400
17.13	Annuitetsmetoden	402
17.14	Eksempler på ulike investeringskalkyler	403
17.15	Investeringer i offentlig virksomhet	405
17.16	Beregning av netto nåverdi ved hjelp av regneark (Excel)	406
17.17	En oversikt over ulike uttrykk og begreper som er drøftet i kapitlet	407

Rentetabeller	410
--------------------------------	-----

Stikkord	414
---------------------------	-----